

مجموعه مقالات

نخستین همایش ملی نقد متون و کتب علوم انسانی (جلد ۱)

تجارب حرفه ای نقد

به کوشش

دکتر جان اله کریمی مطهر

دکتر عباس خلجی

دکتر مهدی محمدبیگی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مؤسسه پژوهش و انتشارات

مجموعه مقالات اولین همایش
ملی نقد متون و کتب علوم انسانی
۳۰ آذرماه ۱۳۹۶

جلد (۱)

تجارب حرفه‌ای نقد

به کوشش دکتر جان‌اله کریمی مطهر (استاد دانشگاه تهران)
دکتر عباس خلجی (استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع))
دکتر مهدی محمدبیگی (دبیر گروه زبان‌های خارجی شورای بررسی متون)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران، صندوق پستی ۶۴۱۹-۱۴۱۵۵، تلفن: ۳-۸۸۰۴۶۸۹۱ فکس: ۸۸۰۳۶۳۱۷

مجموعه مقالات اولین همایش ملی نقد متون و کتب علوم انسانی جلد (۱)

به کوشش دکتر جان‌اله کریمی مطهر، دکتر عباس خلجی، دکتر مهدی محمدبیگی

دبیر علمی همایش: دکتر جان‌اله کریمی مطهر (استاد دانشگاه تهران)

دبیر اجرایی همایش: دکتر عباس خلجی (استادیار دانشگاه جامع امام حسین(ع))

دستیار دبیر علمی و اجرایی همایش: دکتر مهدی محمدبیگی (دبیر گروه زبان‌های خارجی شورای بررسی متون)

مدیر منشورات همایش: دکتر مسروره مختاری (هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

مدیر انتشارات: ناصر زعفرانچی

ویراستار: دکتر مسروره مختاری (هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

صفحه‌آرا: احمد مجاهد

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: چاپ خانه لوح

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: همایش ملی نقد متون و کتب علوم انسانی (نخستین: ۱۳۹۶: تهران)

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه مقالات اولین همایش ملی نقد متون و کتب علوم انسانی

جلد (۲) // به کوشش جان‌اله کریمی مطهر، عباس خلجی، مهدی محمدبیگی.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۶-

مشخصات ظاهری: ج

شابک دوره‌ای: 978-964-426-964-6 ج. ۱: شابک: 978-964-426-962-2

ج. ۲: 978-964-426-962-2

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

مندرجات: ۱. تجارت حرفه‌ای نقد. ج. ۲. مبانی، روش و چشم‌انداز نقد مطلوب

موضوع: علوم انسانی -- کتاب‌های نقدشده -- کنگره‌ها

موضوع: Humanities -- Book reviews -- Congresses

شناسه افزوده: کریمی مطهر، جان‌اله، ۱۳۴۳ - گردآورنده

شناسه افزوده: خلجی، عباس، ۱۳۴۳ - گردآورنده

شناسه افزوده: محمدبیگی، مهدی ۱۳۶۱ - گردآورنده

شناسه افزوده: Research Institute for Humanities and Cultural Studies

شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۸۸/۶۲۶۵Z

رده بندی دیویی: ۰۰۱/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۰۶۵۶۸

فهرست

صفحه	عنوان مقاله / نام نویسنده
۵	ضرورت تدوین ادبیات داستانی به منزله اثری دانشگاهی زهرآ آقابابایی خوزانی
۲۵	ارزیابی کیفیت یک کتاب مطرح در رشته مدیریت آموزشی از منظر دانشجویان تحصیلات تکمیلی فرشته بابان آبادی، حسن‌رضا زین آبادی و بیژن عبدالهی
۴۹	مروری بر ایده دموکراسی رادیکال؛ نقد و بررسی کتاب پسامارکسیسم و پسامارکسیسم فرزاد آذرکمند
۷۳	بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی گرایش مطالعات کتابخانه‌های عمومی» مرتضی کوکبی
۸۹	«رفتار فرهنگی» در کتاب‌های آموزش زبان فارسی اجرای یک روش ارزیابی زهرآ ابوالحسنی
۱۰۷	نقد کتاب «وظایف فلسفه» یحیی صولتی نجمه پورهنک
۱۲۱	بررسی و تحلیل کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت رشته کارشناسی علوم تربیتی سیدمسعود حسینی و مقصود امین‌خندقی
۱۳۷	بررسی و نقد کتاب تفکر و سواد رسانه‌ای (نظری- فنی حرفه‌ای- کاردانش) پایه دهم دوره متوسطه ۱۳۹۵ محمد اصغری
۱۵۱	بهاره نصیری و آمنه بختیاری راهکارهای انتقادی درتألیف کتب آموزش زبان روسی به عنوان زبان خارجی درایران
۱۶۷	رضوان حسن زاده

بررسی و تحلیل کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت رشته کارشناسی علوم تربیتی

سیدمسعود حسینی^۱

دانشجوی دکتری تخصصی رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

مقصود امین خندقی^۲

دانشیار گروه برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

کتاب‌های درسی اصلی‌ترین منبع فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی عالی به شمار می‌آیند. از این‌رو، این کتاب‌ها به عنوان منابع دروس رشته‌های مختلف تحصیلی دانشگاهی نقش مهمی در تحقق اهداف آموزشی و تربیتی نظام آموزش عالی ایفا می‌کنند. بنابراین باید در طراحی و تدوین آن اصول، چارچوب و معیارهای مشخصی رعایت و براساس همین موارد نسبت به انتشار آن اقدام شود. بنابراین هدف اصلی این پژوهش نقد و بررسی کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت رشته علوم تربیتی با توجه به دروس و سر فصل‌های رشته مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد با حجم نمونه ۲۸ جلد از این کتاب‌ها بوده که با استفاده از پرسشنامه ۳۸ سؤالی محقق ساخته در چهار حیطه (شاخص‌های ارزیابی ساختاری - شکل ظاهری - تصاویر و اشکال - ارزیابی زبانی) مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که در بخش ساختاری، وجود مقدمه در ابتدای کتاب و ابتدای هر فصل - جمع‌بندی مباحث و نتیجه‌گیری در انتهای هر فصل و داشتن فهرست جداول و نمودار در سطح نامطلوبی هستند. از نظر شکل ظاهری نیز یک چهارم این کتاب‌ها از لحاظ تناسب تعداد صفحه با هر واحد درسی و طبقه‌بندی درست مطالب و تناسب میان حجم فصل‌ها در سطح مطلوبی نیستند. همچنین در خصوص شاخص‌های ارزیابی تصاویر و اشکال حدود ۱۵٪ این کتاب‌ها فاقد هرگونه تصویر، اشکال، جدول و نمودار هستند و در بخش ارزیابی زبانی یک چهارم این کتاب‌ها فاقد معادل‌های لاتین و اصطلاحات خارجی در پی‌نوشت هستند و بیش از ۵۰٪ آن‌ها فاقد اصطلاحات تخصصی یا واژه‌نامه، پایان کتاب بوده و در خصوص قواعد نگارشی و کیفیت ساختار دستوری نیز بعضی از آن‌ها به بازبینی نیاز دارند.

واژه‌های کلیدی: محتوا، شاخص‌های ارزیابی تحلیل محتوا، کتاب درسی دانشگاهی سمت.

^۱ massudhosseni.1389@gmail.com

نویسنده مسئول

^۲ aminkhandaghi@ferdowsi.um.ac.ir

مقدمه

یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین منابع تحقق یادگیری مؤثر و پایدار در کشورمان، کتاب‌های آموزشی هستند. یادگیری اطلاعات از طریق کتاب، علیرغم گسترش اینترنت همچنان اهمیت خود را حفظ کرده‌است. (مهجور به نقل از ریس ۱۳۷۸). به گونه‌ای که کتاب‌های آموزشی توانسته‌اند در کنار ابزار پیچیده و به سرعت توسعه‌یافته رسانه‌ای در سراسر نظام‌های آموزشی جهان، همچنان اهمیت خود را حفظ کنند و به تحقق یادگیری در سطوح متفاوت فراگیران بپردازند.

به نظر پنی^۱ (۱۹۹۶) کتاب‌های درسی علاوه بر آن که ارزان‌ترین راه برای تهیه مطالب یادگیری است بسته‌ای محدود و مناسب با اجزاء به هم پیوسته و منظم است، به گونه‌ای که چارچوب روشنی را فراهم می‌کند که در آن معلم و یادگیرندگان می‌دانند هدف چیست و چه چیز مطرح می‌شود. بر همین اساس کتاب درسی مهم‌ترین ابزار یادگیری است و رسانه‌های آموزشی دیگر حول محور آن قرار دارند. در حقیقت کتاب درسی نقش محوری را در فرایند یاددهی - یادگیری به عهده دارد. کتاب درسی وسیله اصلی یادگیری است که برای دستیابی به مجموعه خاصی از نتایج آموزشی طراحی شده و از متن، تصویر تشکیل شده‌است، و به طور سنتی مجموعه چاپی مجلدی است که آسان‌سازی توالی یادگیری را هدایت و راهنمایی می‌کند. (نوریان، ۱۳۸۸).

کتاب درسی بخش مکتوب عناصر و اجزای محتوا را در برمی‌گیرد. برای تحقق یادگیری برنامه درسی^۲ باید مواد آموزشی گوناگون و وسایل متعدد تهیه کرد، ولی کتاب درسی آن بخش مهم و اساسی برنامه است و این مسئله در مورد جایگاه کتاب درسی در وضعیت فعلی دانشگاه‌های ما نمایان است. بنابراین آن قسمت از برنامه درسی که برای همه دانشجویان مفید و ضروری است و ناظر بر جنبه‌های اصلی آموزشی است در کتاب درسی قرار می‌گیرد. (ملکی، ۱۳۸۶).

کتاب درسی دانشگاهی در تحقق هدف‌های آموزشی، در آموزش عالی^۳ نقش اساسی دارد. به ویژه در مراکز آموزش عالی ایران که از رسانه‌های آموزشی دیگر استفاده می‌شود. این وسیله آموزشی از اهمیت مضاعفی برخوردار است. در اصل بخشی از کیفیت آموزش در نظام آموزش عالی با کیفیت کتاب درسی در ارتباط است؛ هر چه کتاب درسی غنی و دارای کیفیت بالا باشد، بر کیفیت آموزشی نیز افزوده می‌شود. در مقابل اگر کتاب‌های درسی کیفیت پایینی داشته‌باشند، تأثیر نامطلوبی در کیفیت آموزش خواهند داشت. (آرمند، ۱۳۹۱).

بنابراین کتاب‌های درسی باید به گونه‌ای تدوین شود که اهداف آموزشی از قبل تعیین شده را تأمین کند، اگر در طی فرایند آموزش نتیجه‌ای غیر از برنامه مورد نظر به دست آید و یا متناسب با درک فراگیر نباشد، لزوم توجه و بازنگری مطالب مورد تدریس ضروری به نظر می‌رسد. از این رو محتوای مطالب آموزشی در نظام‌های آموزشی متمرکز، نیاز به تحلیل و بررسی علمی دارد، این تحلیل به مؤلفان

¹ Penny

² curriculum

³ Higher education

کمک می‌کند تا در تدوین کتاب‌های درسی، تصمیم عاقلانه‌ای بگیرند و بهترین را انتخاب کنند. (شعبانی، ۹۳). امروزه متخصصان علوم تربیتی در زمینه^۱ ارائه کتاب‌های درسی و آموزشی که متناسب با اصول صحیح در همه ابعاد یک کتاب خوب باشد، تلاش بسیاری کرده‌اند و علاوه بر این که به محتوای آشکار^۲ کتاب‌ها توجه کرده‌اند، به محتوای پنهان^۳ آن نیز بهای زیادی داده‌اند. بنابراین برای تحلیل محتوای یک کتاب درسی باید به همه ابعاد کتاب توجه لازم را داشت. (رسولی، ۹۳). از طرفی دیگر تعدادی از محققان اتفاق نظر دارند که کتاب‌های درسی دانشگاهی از رویه و اصول به خصوصی پیروی نمی‌کند، بلکه نویسندگان مطابق میل شخصی نسبت به تدوین اقدام می‌کنند. در همین راستا با توجه به آنچه از نظر گذشت، پژوهشگران در این پژوهش درصدد ستند با استفاده از شاخص‌های ارزیابی به تحلیل تعدادی از کتاب‌های انتشارات سمت بپردازند تا دریابند، چه میزان موفقیت این شاخص‌ها در تدوین کتاب‌های درسی دانشگاهی این انتشارات حاصل و رعایت شده است؟ دغدغه این که آیا سازمان سمت این یافته‌ها را در تألیف کتب خود اعمال خواهد کرد، خود پژوهش دیگری را می‌طلبد.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متنوعی در رابطه با تحلیل^۴ کتب درسی دانشگاهی صورت پذیرفته است که هر کدام از زوایا و ابعادی این کتب را مورد بررسی و تحلیل قرار داده و به بررسی و تحلیل کتاب‌های رشته علوم تربیتی از انتشارات مختلف پرداخته‌اند، اما این پژوهش تنها به تحلیل و ارزیابی کتاب‌های درسی انتشارات سمت پرداخته است. ایزوالیو^۵ (۲۰۰۲) یافته‌های پژوهش خود را بدین صورت منتشر کرد که بین کارآمدی^۶ کتاب‌های درسی در آموزش عالی در کشورهای (هلند، فنلاند، انگلستان، آمریکا، کانادا، استرالیا، فرانسه و سوئد) با ساختار توانمندی آن‌ها نسبت به آموزش عالی و ضریب دسترسی به نظام دانشگاهی می‌توان پیوندی یافت هم چنین فنلاند یکی از کشورهایی است که بیشترین کارآمدی در کتاب‌های درسی دانشگاهی آن گزارش شده است.

نتایج پژوهش خالد محمود^۷ (۲۰۱۱) در خصوص بررسی کتاب‌های درسی کشور پاکستان نشان داد که کتاب‌های درسی این کشور فاقد هشت ویژگی مطلوب مطابق با فرم ارزیابی ساختاری کتاب‌های درسی از قبیل (انطباق با سیاست‌های برنامه درسی و حیطه های آن، واژگان و فرمت آن، توازن افقی و عمودی متن، سازگاری، خوانایی متن، رشد شناختی و تفکر خلاق، یادگیری و ارزیابی، دوری از تعصب) هستند. هم‌چنین در این مطالعه یافته‌ها نشان دادند که کارشناسان با تجربه عملی در توسعه مواد

¹ Context

² Explicit

³ Hidden

⁴ Analysis

⁵ Isoalio

⁶ Efficacy

⁷ Khalid Mahmoud

درسی و ارزیابی درک عمیق‌تری از ارزیابی کتاب درسی در مقایسه با کسانی که دارای دانش نظری هستند، دارند.

جنیفر پریز^۱ (۲۰۱۲) در پژوهش خود که به ارزشیابی کیفیت^۲ کتاب‌های درسی در آموزش و پرورش باز با کتاب‌های منتشر شده سنتی پرداخته‌است، یافته‌های پژوهش حاکی از این است که کیفیت کتاب‌های باز در مقایسه با هم‌تایان منتشر شده به صورت سنتی، کیفیتی در حد درجه ۲ دارند. هر دو گروه کتاب سنتی و باز، برای یادگیری مستقل به عنوان ابزار مطالعاتی مناسب هستند، اما کتاب‌های سنتی غالباً به عنوان منبع استفاده می‌شدند در حالی که کتاب‌های باز بیش‌تر به عنوان کتاب کار استفاده می‌شوند. هم‌چنین نتایج روشن ساخت که اجزای کتاب‌های درسی باید شامل محتوای متناسب با سطح مقطع مورد نظر در نظر گرفته شود، دارای گرافیک کارآمد و اصطلاحات و واژه‌نامه باشد. سپس امکاناتی که به نظر ضروری نمی‌رسد اما می‌تواند برای دانش‌آموز و معلم سودمند و مفید باشند، این است که کتاب‌های باید دارای گرافیک رنگی، مثال‌های واقعی، توانایی نوشتن دانش‌آموز در داخل کتاب و توانایی شخصی‌سازی محتوا توسط معلم را داشته‌باشند. هم‌چنین تحلیلی بر داده‌ها نشان داد که کتاب‌های درسی به‌ندرت به عنوان ابزار مطالعاتی ساختاری مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ از آن‌ها اغلب به عنوان منبع، نوشتن یادداشت‌ها در حین کلاس و یا برای مطالعه گروهی در کلاس به کار می‌روند.

در پژوهشی دیگر (۱۳۸۷) نصر و همکاران با عنوان «میزان تحقق معیارهای تدوین کتاب‌های درسی در دوره کارشناسی علوم تربیتی» به این نتیجه رسیدند که اغلب کتاب‌های درسی علوم تربیتی، به دلیل ناآشنایی مؤلفان با معیارهای تدوین کتاب‌های درسی بر اساس دیدگاه‌ها و سلیقه نویسندگان و مؤلفان و بدون توجه به معیارهای تدوین کتاب تهیه شده و با معیارهای مطلوب فاصله زیادی دارد. کتاب‌های درسی موجود از بعد ظاهری، نگارشی و توجه به اصول روان‌شناسی به تجدیدنظر^۳ اساسی نیاز دارد و مطالب کتاب‌ها هم در بعد محتوایی باید هر چند سال یک‌بار همگام با پیشرفت‌های علمی ملی و بین‌المللی، تجدید نظر شود. هم‌چنین در بعد ساختاری علاوه بر تجدید نظر در خصوص بسیاری از شاخص‌ها، فهرست جدول‌ها، نمودارها، واژه‌نامه، فهرست موضوعی که جزء لاینفک هر کتاب درسی است، متأسفانه در بسیاری از کتاب‌های مورد بررسی حذف شده‌است.

ستار (۱۳۸۷) در پژوهش «بررسی رابطه میان نیازها و علایق دانشجویان با یادگیری مطالب کتاب‌های درسی دانشگاهی» دریافت افرادی که به تألیف یا ترجمه کتب درسی می‌پردازند، باید دارای مهارت و آگاهی‌های مناسب باشند. در تهیه و تدوین کتب درسی باید از مفاهیم و جملات مناسب و منطبق با توانمندی‌های فراگیران و نیز اهداف آموزشی استفاده نمایند، اما در دانشگاه‌های ما به ویژه رشته‌های علوم انسانی، افراد فوق فاقد مهارت‌های مورد نظر هستند و در تهیه و تدوین کتب درسی از مفاهیم و جملاتی استفاده می‌کنند که برای فراگیران غیر قابل درک هستند.

¹ Price

² quality

³ review

در پژوهش دیگر حسینی و مطور (۱۳۹۱) در یافته‌های پژوهششان مهم‌ترین نقاط قوت^۱ کتاب‌های درسی دانشگاهی علوم تربیتی ایران در بخش شکلی و محتوایی، مواردی چون (سلیس و قابل فهم بودن نگارش اثر، رعایت قواعد ویرایشی و نگارشی و معادل‌سازی مناسب و استفاده از اطلاعات تخصصی) و مهم‌ترین نقاط ضعف^۲ آن‌ها در همین بخش‌ها (داشتن غلط‌های چاپی، نامناسب بودن طرح جلد یا صحافی و کیفیت چاپ و استفاده نکردن از ابزارهای علمی و تطابق نداشتن با سرفصل‌های شورای عالی برنامه ریزی) را ذکر کرده‌اند.

با توجه به آن‌چه ذکر شد پژوهش‌های زیادی در مورد تحلیل و ارزیابی کتاب‌های درسی دانشگاهی صورت پذیرفته و هر کدام حاوی نتایجی بوده‌است، اما چه اندازه این نتایج و یافته‌ها در بهبود^۳ تدوین کتاب‌ها مفید واقع شده و آیا نتایج این پژوهش نیز در آینده از جانب سازمان سمت برای بالا بردن هرچه بهتر کیفیت کتاب‌های درسی دانشگاهی مورد استفاده قرار خواهد گرفت، خود پژوهشی دیگر را در زمینه ارزیابی و نظارت بر به‌کارگیری نتایج پژوهش‌های انجام شده در خصوص تدوین کتب درسی دانشگاهی می‌طلبید، اما در خصوص تحلیل کتاب‌های درسی سازمان سمت، می‌توان اظهار داشت که پژوهش‌های صورت گرفته قبلی در طول ده سال گذشته تنها به تعداد محدودی از کتب این سازمان بسنده کرده‌اند، اما پژوهش صورت گرفته حاضر در سطح نسبتاً وسیعتری از تحقیقات قبلی به تعداد ۲۸ کتاب از این سازمان پرداخته‌است. تا دریابد چه میزان تألیف کتب درسی دانشگاهی این انتشارات با معیارها و شاخص‌های تدوین کتب درسی مطابقت دارد؟

اهداف و سؤالات پژوهش

هدف اصلی این پژوهش تحلیل و تطبیق^۴ کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت رشته کارشناسی علوم تربیتی با شاخص‌های ارزیابی کتب درسی دانشگاهی است که به منظور تحقق هدف کلی یاد شده سؤالات پژوهشی زیر مطرح می‌شوند.

- ۱) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی ساختاری کتب دانشگاهی مطابقت دارند؟
- ۲) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی ظاهری کتب دانشگاهی مطابقت دارند؟
- ۳) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی تصاویر و اشکال دانشگاهی مطابقت دارند؟
- ۴) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی زبانی دانشگاهی مطابقت دارند؟

^۱ advantage

^۲ debility

^۳ improvement

^۴ reconciliation

روش پژوهش

این پژوهش از نوع تحلیل محتوا^۱ بوده که مطابق با دروس و سرفصل‌های کارشناسی رشته مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد با حجم نمونه ۲۸ جلد از این کتاب‌ها با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه ۳۸ سؤالی محقق ساخته^۲ در ۴ حیطه (شاخص‌های ارزیابی ساختاری، شکل ظاهری، تصاویر و اشکال، ارزیابی) مورد تحلیل قرار گرفتند. روایی پرسشنامه علاوه بر دو نفر از اساتید رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد به تأیید ۳ تن از اساتید رشته‌های زبان‌شناسی- ادبیات فارسی و گرافیک رسیده‌است. هم‌چنین پایایی سؤالات به روش آلفای کربناخ ۰/۷۰ به‌دست آمده‌است.

یافته‌ها

۱) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی ساختاری کتب دانشگاهی مطابقت دارند؟

با توجه به جدول شماره ۱ و شاخص سؤال یک می‌توان گفت که در تدوین کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت سه شاخص اول رعایت شده‌است، اما در مورد بقیه شاخص‌ها می‌توان چنین استنباط کرد که ۲۸/۶٪ از این کتاب‌ها، اهداف کل کتاب یا اهداف هر فصل برای دانشجو توضیح داده نشده؛ ۵۷٪ فاقد مقدمه بوده و ۲۸/۶٪ آن‌ها فاقد پیش‌گفتار هستند. هم‌چنین ۷۵٪ آن‌ها در ابتدای هر فصل مباحث مقدماتی برای درک مطالب تحت عنوان مقدمه آورده نشده‌است و ۷۸/۶٪ این کتاب‌ها فاقد جمع‌بندی مباحث و نتیجه‌گیری در انتهای هر فصل آمده‌است. در ۲۸/۶٪ آن‌ها بخشی با عنوان (پرسش-ها، تمرین‌ها و فعالیت‌هایی برای یادگیری و فهم بهتر موضوع) گنجانده نشده‌است. در خصوص بند دهم بجز فهرست جداول و نمودار تماماً رعایت شده، اما ۹۳٪ این کتاب‌ها فاقد فهرست جداول و نمودارها هستند. حتی با توجه به این‌که در بعضی از این کتاب‌ها از منابع لاتین استفاده شده‌است، اما فاقد بخش اصطلاحات و واژگان و فهرست‌شان هستند. شاید بتوان گفت در خصوص ۹٪ رعایت شده این بند می‌توان گفت به دو کتاب راهنمایی و مشاوره کودک (دکتر شفیع‌آبادی) و اقتصاد آموزش و پرورش (دکتر متوسلی و آهنچیان) اشاره کرد که دارای تمام این فهرست‌ها هستند.

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
آیا زیرعنوان‌های هر فصل با موضوع آن فصل تناسب دارد؟	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی

^۱ analysis content

^۲ در تدوین این پرسشنامه از منابع شماره ۱، ۲، ۳، ۵، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۴ بهره گرفته شده‌است.

تجارب حرفه‌ای نقد، سال ۱۳۹۶. ۱۲۷

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
آیا سازماندهی مطالب بندهای هر قسمت با کل آن قسمت همخوانی دارد؟	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
مطالب و محتوای کتاب از یکپارچگی و انسجام کافی برخوردار است؟	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا اهداف کل کتاب و یا هر فصل برای دانشجو توضیح داده شده است؟	۶۴/۳	۱۸	بلی
	۲۸/۶	۸	خیر
	۷/۱	۲	تاحدودی
آیا کیفیت مقدمه کتاب بیانگر عنوان و اهداف و ضرورت تدوین کتاب می‌باشد؟	۳۵/۷	۱۰	بلی
	۵۷/۱	۱۶	خیر
	۷/۱	۲	تاحدودی
آیا کتاب علاوه بر مقدمه پیشگفتار دارد؟	۷۱/۴	۲۰	بلی
	۲۸/۶	۸	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا برای کل کتاب در مقدمه و برای هر فصل در ابتدای آن، مباحث مقدماتی آورده شده تا برای خواندن کتاب زمینه‌سازی شود؟	۲۱/۴	۶	بلی
	۷/۵	۲۱	خیر
	۳/۶	۱	تاحدودی
آیا در انتهای هر فصل جمع‌بندی مباحث و نتیجه‌گیری آورده شده است؟	۲۱/۴	۶	بلی
	۷۸/۶	۲۱	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا پرسش‌ها، تمرین‌ها و فعالیت‌هایی برای یادگیری و فهم بهتر موضوع در کتاب گنجانده شده است؟	۲۸/۶	۸	بلی
	۷۱/۴	۲۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا کتاب، فهرست مطالب (که به نوعی نشان دهنده سازماندهی مطالب کتاب باشد) و فهرست‌های دیگر، از جمله فهرست منابع یا کتاب شناسی، فهرست راهنما، فهرست جداول و نمودارها و فهرست اصطلاحات و واژگان دشوار دارد؟	۷/۱	۲	بلی
	۰	۰	خیر
	۹۲/۹	۲۶	تاحدودی

جدول ۱: درصد مطابقت کتاب‌ها در بخش ارزیابی ساختاری

۲) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی ظاهری کتاب دانشگاهی مطابقت دارند؟

در تبیین جدول ۲ نیز می‌توان چنین بیان کرد که ۲۱/۴٪ این کتاب‌ها (ملاک حدود ۱۰۰ صفحه برای هر واحد درسی) رعایت نشده به گونه‌ای که می‌توان گفت برای یک درس ۲ واحدی معمول است

که برای هر واحد درسی آن حدود ۱۰۰ صفحه در نظر گرفته شود.^۱ در شاخص بعدی ۲۵٪ این کتاب‌ها حجم صفحات هر فصل با فصل‌های دیگر متناسب نیست، یعنی طبقه‌بندی درست مطالب و ایجاد تناسب میان حجم فصل‌ها رعایت نشده‌است. در خصوص شاخص بعدی که کیفیت صفحه‌آرایی یعنی نحوه چینش نمودارها، جداول، اشکال و نقشه‌ها است ۱۴/۳٪ از این کتاب‌ها فاقد نمودار، جداول، اشکال و نقشه است پس نمی‌توان اذعان داشت که در این خصوص صفحه‌آرایی صورت گرفته‌است. هم-چنین در مورد شاخص‌های کیفیت صحافی، نوع کاغذ و نوع جلد و هم‌چنین کیفیت تایپ می‌توان گفت که به نحوه مطلوبی در این کتاب‌ها رعایت شده‌است.

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
آیا حجم کتاب متعارف است؟ (شمار صفحات متناسب با محتوای کتاب و درس است به طور معمول حدود ۱۰۰ صفحه برای هر واحد درس)	۶۷/۹	۱۹	بلی
	۲۱/۴	۶	خیر
	۱۰/۷	۳	تاحدودی
حجم صفحات هر فصل با فصل‌های دیگر متناسب است؟ (طبقه‌بندی درست مطالب، ایجاد تناسب میان حجم فصل‌ها).	۲۸/۶	۸	بلی
	۲۵	۷	خیر
	۴۶/۴	۱۳	تاحدودی
آیا کیفیت تایپ، استفاده از حروف متفاوت در متن (تفاوت نوع حروف، اندازه حروف، رنگ حروف) رعایت شده است؟	۹۶/۴	۲۷	بلی
	۰	۰	خیر
	۳/۶	۱	تاحدودی
آیا کیفیت صفحه‌آرایی (نحوه چینش نمودارها، جداول، اشکال و نقشه‌ها) مناسب می‌باشد؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا کیفیت صحافی مناسب می‌باشد؟	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
نوع کاغذ (از کاغذ مرغوب) استفاده شده است؟	۹۶/۴	۲۷	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۱	تاحدودی
آیا نوع جلد (کیفیت نوع جلد و جنس جلد، خوش طرح و خوش رنگ و ساده بودن طرح) مناسب می‌باشد؟	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی

جدول ۲: درصد مطابقت کتاب‌ها در بخش ارزیابی شکل ظاهری کتاب

^۱ مانند کتاب روش تحقیق در علوم انسانی تألیف دکتر حافظ‌نیا که برای دو واحد درسی چهارصد و دو صفحه است که هم‌خوانی ندارد.

۳) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت با شاخص‌های ارزیابی تصاویر و اشکال دانشگاهی مطابقت دارند؟

درباره سوال سوم پژوهش و جدول شماره ۳ این چنین استنباط می‌شود که حدود ۱۵٪ این کتاب‌ها فاقد هرگونه تصاویر، اشکال و نمودار هستند؛ اما در خصوص ۸۶٪ بقیه کتاب‌ها می‌توان گفت که کلیه شاخص‌های هشت‌گانه که در جدول ۳ آورده شده، رعایت شده‌است.

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
آیا تصاویر، اشکال، جداول و نمودار با متنی که در فصل‌ها ارائه شده همخوان هستند؟	۸۲/۱	۲۳	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۳/۶	۱	تاحدودی
آیا تصاویر، اشکال، جداول و نمودار، اطلاعات وضوح و دقت مورد نیاز را دارند؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا تصاویر، اشکال، جداول و نمودار، توان برانگیختن یادگیرنده را دارند؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا تصاویر، اشکال، جداول و نمودار، اطلاعات مورد نیاز را به ادگیرنده منتقل می‌کنند؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا تصاویر، اشکال، جداول و نمودار، محیط آشنا را برای یادگیرنده آشناتر می‌سازند؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا توجه کافی به جنبه زیباشناختی تصاویر، اشکال، جداول و نمودار شده تا اطلاعات دقیقی از طریق آن‌ها را به دانش‌آموز ارائه دهد؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا همه تصاویر، اشکال، جداول و نمودارها که در متن گنجانده شده‌اند، توجیه مورد نیاز را دارند؟	۸۵/۷	۲۴	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آیا عناوین مربوط به تصاویر، اشکال، جداول و نمودار به حد کافی روشن و دقیق هستند؟	۸۲/۱	۲۳	بلی
	۱۴/۳	۴	خیر
	۳/۶	۱	تاحدودی

جدول ۳: درصد مطابقت کتاب‌ها با بخش شاخص‌های ارزیابی تصاویر و اشکال

۴) آیا کتاب‌های درسی انتشارات سمت باشاخص‌های ارزیابی‌زبانی کتاب‌دانشگاهی مطابقت دارند؟

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
استفاده‌ی به‌جا از علایم سجاوندی	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
استفاده از جملات کوتاه و پرهیز از کاربرد زیاد جمله‌های مرکب	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
استفاده از بندها و پاراگراف‌های کوتاه	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
پرهیز از بکارگیری واژگان و تعبیرات مهجور	۸۹/۳	۲۵	بلی
	۱۰/۷	۳	خیر
	۰	۰	تاحدودی
استفاده از جملات مثبت به جای جملات منفی	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
به کارگیری کمتر از جملات معترضه	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
پرهیز از بکارگیری ساخت‌های نحوی زبان کهن	۹۶/۴	۲۷	بلی
	۰	۰	خیر
	۳/۶	۱	تاحدودی
پرهیز از سره نویسی	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
پرهیز از گرت‌برداری نادرست از زبان بیگانه	۱۰۰	۲۸	بلی
	۰	۰	خیر
	۰	۰	تاحدودی
آوردن معادل‌های لاتین، اسامی و اصطلاحات خارجی در زیرنویس یا پی‌نوشت	۶۰/۷	۱۷	بلی
	۱۷/۹	۵	خیر
	۲۱/۴	۶	تاحدودی

تجارب حرفه‌ای نقد، سال ۱۳۹۶. ۱۳۱.

شاخص	درصد	تعداد	گزینه
معادل سازی برای اصطلاحات تخصصی (پایان کتاب).	۵۰	۱۴	بلی
	۵۰	۱۴	خیر
	۰	۰	تاحدودی
رعایت قواعد نگارشی و کیفیت ساختاری دستوری.	۰	۰	بلی
	۰	۰	خیر
	۱۰۰	۲۸	تاحدودی
یکدستی رسم‌الخط و میزان رعایت دستور خط فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی در نشر کتاب.	۱۷/۹	۵	بلی
	۰	۰	خیر
	۸۲/۱	۲۳	تاحدودی
روشن و قابل فهم بودن معنای متن.	۸۷/۶	۲۲	بلی
	۰	۰	خیر
	۲۱/۴	۶	تاحدودی

جدول ۴: درصد مطابقت کتاب‌ها در بخش شاخص‌های ارزیابی زبانی

هم‌چنین درباره داده‌های جدول ۴ «سؤال چهارم پژوهش» نیز می‌توان نتیجه گرفت: که سه شاخص اول در متن کتاب‌ها رعایت شده‌است، اما در مورد شاخص ۴ می‌توان گفت که ۳ کتاب از این حجم نمونه کتاب‌ها که ۱۱٪ را شامل می‌شود، از واژگان و تعبیرات مهجور استفاده شده‌است.^۱ در مورد شاخص دهم این بخش می‌توان اذعان داشت که ۱۸٪ این کتاب‌ها فاقد معادل‌های لاتین و اصطلاحات خارجی در زیرنویس یا پی‌نوشت هستند، حتی می‌توان گفت ۲۲٪ این شاخص با توجه به صفحات کتاب و با وجود استفاده از منابع لاتین در این کتاب‌ها، یک سوم صفحاتشان دارای زیرنویس لاتین است که از این بعد هم کم‌رنگ به نظر می‌رسد.

شاخص یازدهم که مربوط به اصطلاحات تخصصی یا واژه‌نامه پایان کتاب است، نتایج بررسی‌ها حاکی از این است که ۵۰٪ این کتاب‌ها فاقد این شاخص هستند. و در مورد شاخص دوازدهم نیز در بعضی از کتاب‌ها قواعد نگارشی و کیفیت ساختار دستوری مراعات نشده و به بازبینی مجدد نیاز دارد.^۲ هم‌چنین از بررسی شاخص سیزدهم «رعایت دستورخط فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادبیات

^۱ کتاب برنامه‌ریزی آموزشی دکتر محسن پور (لغات مطمح ص ۱۵- عقاید عاملین ص ۱۵۶) - کتاب آموزش و پرورش: ابتدایی، راهنمایی و متوسطه احمدصافی (واجب‌التعلیم ص ۴۲) - کتاب مسائل آموزش و پرورش ایران دکتر آقازاده (حوایح ص ۸۹ - سطح نازلی ص ۱۷۸).

^۲ در کتاب دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی دکتر مشایخ در خصوص قواعد نگارشی و کیفیت ساختاری دستوری می‌توان بیان داشت که در ص ۹۲ کتاب آمده: «قوانین هرگز در خلاء وضع نمی‌شوند، قانون پیوسته با خود باری از فرهنگ، سیاست، تاریخ، دین و اقتصاد و جامعه دارد». که برای رعایت این شاخص می‌توان این گونه نوشت: «قوانین بسته به موقعیت‌های اجتماعی (فرهنگ، سیاست، تاریخ، دین، اقتصاد و جامعه) وضع می‌شوند.

فارسی مربوط به نثر کتاب‌ها» آن چنان برمی‌آید که در اکثر قریب به اتفاق این کتاب‌ها این شاخص رعایت نشده و به کرات می‌توان کلماتی از قبیل: پارادایمها - صلاحیتها - سیاست گذارینها - منسجمتر- طرحها - تحلیلها - مکتبخانه - پیشرفت‌گرا- بحثها و ... مشاهده کرد. سپس در خصوص شاخص چهاردهم نیز می‌توان گفت که معنای بعضی از لغات به کار رفته در متن بعضی از این کتاب‌ها برای خوانندگانی که دانشجویانی هستند به تازگی از مقطع دبیرستان فارغ‌التحصیل شده و در ترم‌های آغازین به عنوان واحد عمومی با آن روبرو می‌شوند، روشن و قابل فهم نیست.^۱

نتیجه‌گیری

انتشارات سمت یکی از مؤسسات بزرگ نشر کتب درسی دانشگاهی است و در رشته علوم تربیتی که مد نظر پژوهش ماست، اساتید برجسته این رشته تعدادی کتب درسی دانشگاهی تألیف کرده‌اند که انتشارات سمت به نشر این کتاب‌ها مبادرت ورزیده‌است. این منابع در غالب دانشگاه‌های کشور (سراسری، پیام نور، آزاد، علمی کاربردی و فرهنگیان) تدریس می‌شود. همچنان که در یافته‌ها ذکر شد، در برخی از شاخص‌ها، کتاب‌های انتشارات سمت با سطح مطلوب فاصله دارد. به گونه‌ای که حدود ۹۳٪ این کتاب‌ها فاقد فهرست جداول و نمودار و واژه‌نامه هستند و این یافته با پژوهش نصر و همکاران هم-خوانی دارد، درحالی که بایستی این شاخص جزء لاینفک هر کتاب درسی باشد. از بعدی دیگر حدود ۲۹٪ این کتاب‌ها فاقد سؤالات و خودآزمایی پایان هر فصل هستند و این بیانگر کم اهمیت تلقی کردن عنصر ارزشیابی در محتوی کتاب‌های درسی است. چه بسا ارزشیابی از عناصر اساسی هر برنامه درسی است و این مسئله با یافته‌های پژوهش خالد محمود مطابقت داشته و باید جدی تلقی شود. همچنین در یافته‌های پژوهش حسینی و مطور، دارا بودن معادل‌سازی و واژه‌های تخصصی جزو نقاط قوت به حساب آمده‌است که در این پژوهش ۵۰٪ این کتاب‌ها فاقد واژه‌نامه و اطلاعات تخصصی هستند و تا حدودی با این قضیه هم‌خوانی ندارد، اما با یافته‌های پژوهش پریرز هم‌خوانی دارد. این پژوهش در شاخص سلیس بودن با یافته‌های پژوهش ستار هم‌خوان است، اما با یافته‌های حسینی و مطور مطابقت ندارد. با این‌که این پژوهش در خصوص بررسی تعدادی از کتب انتشارات سمت مطابق با اصول و شاخص‌های تدوین کتب درسی دانشگاهی وارد عمل شده‌است، بنابراین از زوایای گوناگون و اصول برنامه‌ریزی درسی^۲ نیز این کار قابل بررسی و مطالعات دیگری را می‌طلبد. آنچه از این پژوهش استخراج می‌شود گامی در

^۱. کتاب کلیات فلسفه (دکتر محمدحسین گنجی) و فلسفه آموزش و پرورش نلر (ترجمه دکتر فریدون بازرگان) که در متن آن‌ها کلمات صقیل استفاده شده، زیاد روشن و قابل فهم نمی‌باشد. به طور مثال: می‌توان گفت که کتاب کلیات فلسفه به عنوان یک درسی عمومی برای دانشجویان ترم‌های اول ارائه می‌شود لذا فاصله‌ی آنچنانی با دوره دبیرستان نداشته تا به غنا و درک این گونه لغات در متن این کتاب برسند یا در کتاب روان‌شناسی رشد ۲ (حسین لطف‌آبادی) همانگونه که در پیشگفتار ذکر گردیده که این کتاب منحصرأ به رشته روان‌شناسی تعلق ندارد و برای دانشجویان رشته کارشناسی علوم تربیتی نگاشته شده، لذا در ص ۱۴۶ از لغات هیپی‌گری، پانکیسم، گروه‌های ارتجاعی استفاده نموده که شاید زیاد برای دانشجویان قابل فهم نباشد.

^۲. Curriculum development

جهت بالا بردن کیفیت تدوین کتاب‌های درسی دانشگاهی است. امید است دست اندرکاران و مسئولان امر، از یافته‌های پژوهش و پیشنهادات ارائه شده، جهت رفع مشکلات و نقص کتاب‌های درسی دانشگاهی بهره ببرند.

- (۱) اهتمام به اضافه کردن بخش‌هایی از قبیل اصطلاحات تخصصی یا واژگان پایه، آن هم با توجه به این که اغلب در تدوین این کتاب‌ها از منابع لاتین استفاده شده‌است.
- (۲) تصحیح^۱ و به روزآمد کردن بعضی از کتاب‌ها با توجه به این که سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران در سال ۹۰ تدوین شده، هنوز تغییرات با توجه به این سند در بعضی از این کتاب‌ها اعمال نشده‌است. به گونه‌ای که هنوز به جای ابتدایی دوره اول و دوم و دوره متوسطه اول و دوم از همان اصطلاحات ابتدایی و راهنمایی و متوسطه استفاده شده‌است.
- (۳) استفاده از نقشه، نمودار، اشکال و تصاویر در تعدادی از این کتاب‌ها که فاقد این موارد هستند؛ زیرا علاوه بر نقش تصاویر یا حس بینایی (۷۶٪) در یادگیری، تحقیقات ثابت کرده که افراد با تصاویر بهتر از الفاظ ارتباط برقرار می‌کنند به گونه‌ای که تصاویر نسبت به نوشته‌ها در زمان کوتاه‌تری پردازش می‌شوند و افراد تصاویر را ۶۰۰۰۰ مرتبه سریع‌تر از متن پردازش می‌کنند. خلاصه انسان‌ها چیزهایی جدید و مختلف را در صورتی که به صورت تصویری ارائه شوند راحت‌تر به خاطر می‌آورند. (فلسفی، ۱۳۹۴).
- (۴) اتفاق نظر درباره‌ی واژه‌های به‌کارگرفته شده در توجیه عنوان (نمودار، شکل، جداول) وجود ندارد. به گونه‌ای که از واژه طرح^۲ نیز استفاده شده‌است که این باعث سردرگمی دانشجو هنگام مطالعه مطالب این کتاب‌ها می‌شود.
- (۵) اجرای پژوهشی با عنوان نظارت بر به‌کارگیری یافته‌های پژوهش‌های انجام شده قبلی در تدوین کتب درسی دانشگاهی سمت در خصوص این‌که تا چه میزان این پژوهش در تدوین کیفیت کتب درسی دانشگاهی خصوصاً انتشارات سمت تأثیر و دخالت داده شده‌است.
- (۶) در صورت امکان به عنوان متولی از طرف وزارت علوم واحدی تحت عنوان اداره نظارت بر تدوین و نشر و بهره‌برداری کتب درسی دانشگاهی تأسیس، هم‌چنین ملاک و معیارهای اساسی تدوین محتوای کتب درسی توسط هیأتی از متخصصان علوم تربیتی خصوصاً برنامه‌ریزان درسی تهیه و در اختیار این دایره در وزارت علوم قرارگرفته‌است تا مطابق با این استانداردها مؤلفان و ناشران ملزم به نشر کتب درسی دانشگاهی شوند.

^۱ Correct

^۲ در کتاب روش تدریس پیشرفته (دکتر شعبانی) از واژه طرح استفاده شده‌است.

۱۳۴ بررسی و تحلیل کتاب‌های درسی دانشگاهی انتشارات سمت

ردیف	نام کتاب	مؤلف	سال انتشار
۱	مسائل آموزش و پرورش ایران	دکتر احمدآقازاده	۱۳۹۲
۲	سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران	احمد صافی	۱۳۹۱
۳	نظارت و راهنمایی آموزشی	دکتر مصطفی نیکنامی	۱۳۹۰
۴	راهنمایی و مشاوره کودک	دکتر عبدالله شفیع‌آبادی	۱۳۹۴
۵	آموزش و پرورش تطبیقی	دکتر احمد آقازاده	۱۳۹۰
۶	روان‌شناسی رشد	دکتر سوسن سیف و دیگران	۱۳۹۴
۷	روان‌شناسی رشد	دکتر حسینی لطف‌آبادی	۱۳۹۳
۸	مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی	دکتر محمدرضا حافظ‌نیا	۱۳۹۱
۹	روان‌شناسی تربیتی	دکتر پروین کدیور	۱۳۹۳
۱۰	برنامه‌ریزی آموزشی	دکتر بهرام محسن‌پور	۱۳۹۲
۱۱	دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی	دکتر فریده مشایخ	۱۳۹۳
۱۲	اقتصاد در آموزش و پرورش	دکتر محمود متوسلی دکتر محمدرضا آهنچیان	۱۳۹۴
۱۳	آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش	دکتر فریدون بازرگان	۱۳۹۳
۱۴	کلیات فلسفه	دکتر محمدحسین گنجی	۱۳۸۹
۱۵	جامعه‌شناسی آموزش و پرورش	دکتر محمود شارع‌پور	۱۳۸۸
۱۶	تکنولوژی آموزشی	دکتر هاشم فردانش	۱۳۹۰
۱۷	مقدمات برنامه‌ریزی درسی	دکتر حسن ملکی	۱۳۹۴
۱۸	تربیت بدنی عمومی	دکتر نمازی‌زاده دکتر سلحشور	۱۳۸۶
۱۹	اخلاق اسلامی	محمدعلی سادات	۱۳۹۱
۲۰	برنامه‌ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان	دکتر کورش فتحی واجارگاه	۱۳۸۳
۲۱	روش تدریس پیشرفته	دکتر حسن شعبانی	۱۳۹۳
۲۲	آموزش و پرورش ابتدایی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه	احمد صافی	۱۳۸۸
۲۳	سنجش و اندازه‌گیری در علوم تربیتی و روان‌شناسی	دکتر حسین لطف‌آبادی	۱۳۹۲
۲۴	اصول کتابداری	ایرج صبا	۱۳۹۰
۲۵	مبانی امور مالی و بودجه در آموزش و پرورش	داود صالحی	۱۳۹۳
۲۶	آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم	دکتر غلامعلی سرمد	۱۳۸۱
۲۷	راهنمایی و مشاوره تحصیلی	دکتر عبدالله شفیع‌آبادی	۱۳۹۳
۲۸	روابط انسانی در سازمان‌های آموزشی	دکتر غلامعلی سرمد	۱۳۹۴

جدول ۵: کتب درسی بررسی شده

منابع

۱. آرمنند، محمد؛ ملکی، حسن (۱۳۹۱). مقدمه‌ای بر شیوه طراحی و تألیف کتاب درسی دانشگاهی، تهران: انتشارات سمت.
۲. جمعی از مؤلفان (۱۳۸۷). کتاب درسی دانشگاهی (۱): ساختار و ویژگی‌ها، تهران: انتشارات سمت.
۳. حسن مرادی، نرگس (۱۳۸۸). تحلیل محتوای کتب درسی، تهران: انتشارات آبیژ.
۴. حسینی، سیدمحمدحسین؛ مطور، معصومه (۱۳۹۱). نقدی بر کتاب‌های درسی دانشگاهی رشته علوم تربیتی ایران، مجله سخن سمت، دوره ۱۶، شماره ۲۶، پاییز، صص ۱۱۹-۱۴۲.
۵. رسولی، مهستی؛ امیرآتشانی، زهرا (۱۳۹۳). تحلیل محتوا با رویکرد کتب درسی، تهران: انتشارات جامعه شناسان.
۶. ریس، رابرت (۱۳۸۷). انتخاب رسانه آموزشی، مترجم سیامک رضا مهجور، شیراز: نشر ساسان.
۷. رضی، احمد (۱۳۸۸). «شاخص‌های ارزیابی و نقد کتاب‌های درسی دانشگاهی»، مجله سخن سمت، شماره ۲۱، بهار صص ۲۱-۳۰.
۸. رون، سید امیر؛ معافی، محمود (۱۳۹۲). «مبانی، اصول و روش علمی تألیف کتاب‌های درسی: با تأکید بر دوره ابتدایی». تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۹. ستار، آزیتا (۱۳۷۸). «بررسی رابطه میان نیازها و علایق دانشجویان با یادگیری مطالب کتاب‌های درسی دانشگاهی». در: جمعی از مؤلفان، کتاب درسی دانشگاهی: ساختار و ویژگی‌ها (۱). (صص ۳۰-۴۷).
۱۰. شعبانی، حسن (۱۳۹۳). روش تدریس پیشرفته، تهران: انتشارات سمت.
۱۱. فتحی واجارگاه، کورش؛ آقازاده، محرم (۱۳۸۶). راهنمای تألیف کتاب‌های درسی، تهران: انتشارات آبیژ.
۱۲. فلسفی، سید غلامرضا (۱۳۹۴). «آموختن سواد بصری»، ماهنامه رشد آموزش و پرورش پیش دبستانی، دوره هفتم، شماره ۲.
۱۳. ملکی، حسن (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر شیوه طراحی و تألیف کتاب درسی دانشگاهی، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۴. نصر، احمدرضا و همکاران (۱۳۸۷). «بررسی میزان تحقق معیارهای تدوین کتاب‌های درسی در کتاب‌های دوره کارشناسی علوم تربیتی». در: جمعی از مؤلفان، کتاب درسی دانشگاهی: ساختار و ویژگی‌ها (۱). (صص ۵۹-۸۰).
۱۵. نوریان، محمد (۱۳۸۸). راهنمای عملی تحلیل محتوای کتاب‌های درسی: دوره ابتدایی، تهران: انتشارات شورا.
16. Penny, U.R. (1996), *A course in Language Teaching: Practice and Theory*, Cambridge: Cambridge University, press.
17. Isoalio, s. (2002), *Education and SD* Tampere University of Technology.
18. Khalid, Mahmood. Conformity to Quality characteristics of Text books: The Illusion of Textbook Evaluation Pakistan. *Journal of Research and Reflection in Education*. December 2011, vol.5, No.2, pp 170 – 190.
19. Price, Jennifer. (2012), *Textbook bling: An Evaluation of Textbook Quality and usability in open Educational Resources Versus Traditionally Published Textbooks*.

Study and analysis of text books Published by SAMT Company Press in the field of Bachelor of Science of education

Sayed Massud Hosseni¹

Ph.D Student of Education curriculum Studies at Ferdowsi University of Mashhad., Iran.

Maqhsoud Aminkhandaghi²

Ph.D Curriculum, Department of Education Faculty of Education and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad.

Text books are the main Source of educational and research activities of universities and higher education institution. Therefore, these books, as sources of courses in various academic field, play an important role in achieving the educational goals of the higher education system. Hence, the principles, frameworks and certain criteria must be followed in designing, compiling and publishing them. The main purpose of this research is study and analysis of textbooks published by samt company press in the field of bachelor of Science of education, according to the courses and heading of management and educational planning field of ferdowsi university of Mashad. The Sample Size was 28 volumes of these books. By using a 38-items research made questionnaire, these books was evaluated in Four areas of Structural evaluation indicators, the appearance, images and Forms, Linguistic evaluation, The results of this research, in Structural evaluation, Showed that the existence of introduction at the beginning of each chapter, Summarizes the discussions and conclusion at the end of each chapter and has a content table and graphs are at an undesirable Level. In terms of appearance, a quarter of these books are not proportionate to the number of page per each unite and the correct Classification of the content and the proportion between the volume of the sections are not at an appropriate Level. Also, regarding the evaluation indexes of images and forms, about 15% of these books do not have any pictures, shapes, tables and charts, In the linguistic evaluation section, a quarter of these books are Lack of Latin equivalents and foreign terms in the footnote, and over 50% are Lack of specialized terminology and glossary of the end of the books. Additionally, some of them need to be reviewed in terms of punctuation rules and quality of grammatical Structure.

Keywords: Content , Content Analysis Evaluation Indicators, SMAT University's Textbook.

¹ E-mail: massudhosseni.1389@gmail.com

² E-mail: aminkhandaghi@ferdowsi.um.ac.ir